

Turkish Studies

Volume 14 Issue 2, 2019, p. 855-872

DOI: 10.7827/TurkishStudies.14784

ISSN: 1308-2140

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Aralık 2018

✓ Accepted/Kabul: Mart 2019

✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Nazmi AVCI – Dr. Öğr. Üyesi Cihad ÖZSÖZ

This article was checked by iThenticate.

TOPLUMSAL DEĞİŞME VE ANAOKULU İHTİYACI

Öznur YAŞAR*

ÖZET

Eğitimin her aşaması oldukça önemlidir. Ancak anaokulları okul hayatının ilk basamağı olması, çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişiminin hızlandığı dönem olması, bu dönem verilen eğitimin çocuğun geleceğini şekillendirir nitelikte olması, çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının yetişkinlikte bireyin değer yargılarını ve kişilik yapısını, biçimlendirmesi hasebiyle ayrıca önem arz etmektedir. Anaokullarının bahsedilen sebeplerden dolayı önemi ve gerekliliği aşikardır. İlâveten sosyolojik bir perspektifle başka bir gereklilik alanı da yaşanan toplumsal değişim ile olan ilintisidir. Şöyle ki; ekonomik ve sosyal hayatta meydana gelen çeşitli toplumsal değişimler anaokullarının dünyada ve ülkemizde giderek yaygınlaştırarak önemini arttırmıştır. Özellikle kadının çalışma hayatına girmesi ile statüsünün değişmesi, aile yapısındaki dönüşüm, kentleşme ve fırsat eşitliğine verilen önemin artması ile ebeveynler çocuklarını anaokuluna daha çok göndermeye başlamıştır. Bu sebeple bu çalışma bahsedilen toplumsal değişme kategorileri ile anaokulu ihtiyacını anlatmak amacı ile hazırlanmıştır.

Bu çalışmada toplamda 12 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların altısı öğretmen, altısı ebeveynlerdir. Görüşmeler gönüllük esası ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin analizinde nitel araştırmalarda kullanılan MAXQDA nitel araştırma tekniğinden faydalanılmıştır. Analizler neticesinde toplumsal değişme ve anaokulu ihtiyacı temel teması altında dört kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler; toplumsal değişmeye bağlı olarak kadının değişen konumu ve ana okulu ihtiyacı, ücretsiz ve zorunlu anaokulu ve fırsat eşitliği, çocukların sosyalleşme ihtiyacı ve kentleşme, değişen aile yapısı ve anaokulu ihtiyacıdır. Bu kategoriler katılımcıların düşünce kodları ile haritalandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Anaokulları, Toplumsal Değişim, Maxqda.

* Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, E-posta: oznrysr@gmail.com

SOCIAL CHANGE AND THE NEED FOR NURSERY SCHOOLS**ABSTRACT**

Every stage of education is important. However, the pre-school education has additional importance because it being the first stage of the school life and being the period that the children's physical and mental development is accelerated; the given education in this period being able to shape the children's future; and because the behavior acquired in the childhood years shapes the individual's personality, attitude, habits, beliefs and value judgment. The need for pre-school education is obvious due to the reasons mentioned. In addition, from a sociological perspective, another subject of need is social change. That is to say, the various social changes in the economic and social life popularized pre-school education in the world and our country and raised the importance of pre-school education. Especially with the women entering the working life and changing women's status, conversion in the family life, urbanization, and the increase of the importance on the equality of opportunity, the parents started to send their children to nursery schools more and more. For this reason, this study was conducted to explain the need for nursery schools with the mentioned categories of social change.

In this study, in-depth interviews were done with a total of 12 individuals via a semi-structured interview form. The six of the interviewees are teachers, and the other six are student's parents. The interviews were done on a voluntary basis. In the analysis of the interviews, the MAXQDA qualitative research technique was made use of. As a result of the analyses, four categories were formed under the main theme of social change and the need for nursery schools. These categories are the need for nursery schools and the women's changing position based on social change; the equality of opportunities and unpaid and compulsory nursery schools; urbanization and the children's need for socialization; and the changing family structure and the need for nursery schools. These categories were mapped with the interviewees' thought codes.

STRUCTURED ABSTRACT

It is known that education causes attitude change in individuals. Because schools try to create an atmosphere suitable for change. Thereby, the importance of education in social change is obvious. The cause and effect relation between the education and the social change is controversial on which side affects who. That is to say, do the social changes affect education, or social changes emerge as a result of the education (Tezcan, 1980: 29-30). While agreeing with both opinions, the need for nursery schools and social change will be the focus of this study. Accordingly, in this study, the point of social changes affect education will be evaluated in terms of nursery schools.

Societies show a dynamic pattern. A constant movement and change is visible in societies. Hence, ages ago Heraclitus said that no man ever steps in the same river twice, for it's not the same river and

he's not the same man, emphasizing the change is inevitable. Accordingly, no society can stay idle to change. Because of this, the notion of social change was defined by many sociologists including the classical era. The social change can generally be defined as follows:

“It is the change of the social structure, the network of social relations that form the social structure, and the social institutes that define these relations.” (Tezcan,1980:28).

The need for nursery schools has increased with social change. The economic and social reasons such as changing family structure, women's changing status, and urbanization popularized the pre-school education and increased its importance in the world and our country. Apart from its social and economic structure, the pre-school education helps the children's pedagogical education.

In this study, quantitative research methods were made use of. The data acquired from in-depth interviews were analyzed. The most important reason why quantitative research method was used in this study is because it enables to explain meanings and relations of social life and problems related to humans via techniques such as observation and interviews (Yıldırım and Şimşek, 2011; Neuman, 2014: 634-274). Also, a semi-structured interview form was used due to being able to acquire desired information completely and thoroughly, enabling to give feedback to the answers immediately, having the flexibility to adapt to changing conditions, being able to change the number and the order of the questions (Ekiz, 2003; Karasar, 2007). In the content analysis of the data, the MAXQDA quantitative data analysis program was made use of. Because in the analysis of raw data, MAXQDA and similar programs enable to code, classify, and categorize the text or visual data in a more systematic way (Merriam, 2015:185-188).

In this study, in-depth interviews were done with a total of 12 individuals. The interviewees of this study are located in Bursa and Istanbul. The 6 of the interviewees are teachers working in nursery schools. And the other 6 consists of the student's parents who are sending their children to nursery schools. In terms of participants, this study is limited to 12 individuals. And in terms of subject, it is limited to nursery schools.

In this study, in-depth interviews were done via a semi-structured interview form. Within the scope of the work item, the pre-school educational program was examined and the research questions were prepared so that they encompass the study. The questions were prepared by acquiring from literature review, expert opinion, and pre-interviews. Also, in order to determine the opinions of the teachers and the parents on the need for nursery schools based on the social change in terms of sociology, the problems below were determined and the answers for these problems were sought:

- Based on social change, had the women's entering the working life caused the need for nursery schools?
- Is there a need for nursery schools to ensure the equality of opportunity in education?

- Does the urbanization have an effect on sending children to the nursery schools today?
- Does the degrowth of family structure have an effect on sending children to the nursery schools today?

As a result of the interviewees' discourse analysis, under the main theme of social change and the need for nursery schools; the categories of the women's changing position, the equality of opportunities and unpaid and compulsory nursery schools, urbanization and the children's need for socialization, and the changing family structure and the need for nursery schools were created. These categories will be explained respectively below.

As a result, the women joined the working life with social change. This situation increased the need for nursery schools. The main subject that the interviewees emphasized is the need for a place to take care of their children. The interviewees who are teachers emphasized that it is a problem that the nursery school teachers are seen as caretakers. Also, interviewees stated that women whether they are working or not, send their children to nursery schools to make time for themselves. Lastly, it was stated by the interviewees that working women's working hours are not properly adjusted and that makes the nursery schools inevitable. Also, it was seen that with the social change, the parents become conscious about the equality of opportunity. Some of the interviewees stated that they feel themselves inadequate at children education in terms of the equality of opportunity and this situation is effective in deciding to send their children to the nursery schools. The interviewees built consensus on that the nursery schools provide equality of opportunity. Moreover, some of the interviewees think that nursery schools should also be opened in some districts such as suburbs and villages. They also stated that the nursery school education should be free. In addition, the interviewees stated that the urbanization and the increase in vertical architecture restricted the children's play area and this increased the need for nursery schools. Because, no matter how much the opportunities are in their house, children feel the need to socialize with their peers in time. This subject brought up another debate which is how much play area the nursery schools have for children. Other than this, again with the urbanization, the interviewees stated that due to the neighborhood culture is disappearing gradually, people do not know nor trust each other, and they also stated that they do not want to send their children to such an unsafe environment and this makes the nursery schools needed because they provide a safe environment. Lastly, the interviewees attribute the need for nursery schools to having nobody to take care of their children at home. According to the interviewees, there were extended families and even if the parents were not home, grandparents took care of the children and these people who are wise were effective at teaching social values to the children. In conclusion, some of the interviewees said that even if there is someone at home to take care of the children, that person's competence in child education is important.

Keywords: Education, Nursery Schools, Social Change, MAXQDA.

GİRİŞ

Eğitimin, bireylerde tutum değişikliğine yol açtığı bilinmektedir. Çünkü eğitim değişmeye uygun bir atmosfer oluşturmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla eğitimin toplumsal değişmedeki önemi açıktır. Eğitim ve toplumsal değişme arasındaki neden-sonuç ilişkisi hangi tarafın, kimi etkilediği konusunda tartışmalıdır. Şöyle ki; toplumsal değişmeler mi eğitimi etkilemektedir? Yoksa toplumsal değişmeler eğitim sonucunda mı ortaya çıkmaktadır (Tezcan, 1980: 29-30). Her iki düşünceye katılmakla beraber bu çalışmada daha çok toplumsal değişme ile beraber anaokulu ihtiyacı üzerinde durulacaktır. Dolayısıyla bu çalışmada toplumsal değişmeler eğitimi etkilemektedir ana fikrinin anaokulları örneği üzerinden değerlendirmesi yapılacaktır.

Toplumsal kurumlarda ve kültürde yaşanan değişime değinen Macionis ve Plummer (1998) toplumsal değişimin dört temel karakteristiğinden bahsetmektedir. Bunların ilki; boyutları toplumdan topluma değişse de toplumsal değişimin her yerde yaşandığıdır. İkincisi; toplumsal değişimin bazen planlı fakat çoğunlukla da planlanmamış bir şekilde olduğudur. Üçüncüsü; toplumsal değişimin uyuşmazlıklar oluşturmasıdır. Sonuncusu ise; bazı değişimlerin diğerlerinden daha önemli olduğudur.

Toplumlar dinamik bir yapıdadır. Toplumlar sürekli bir hareket ve değişme görülür. Nitekim asırlar öncesinde Herakleitos aynı nehirde iki kez yıkanamayacağını çünkü sonradan akan suyun ilk akan sudan farklı olduğunu söyleyerek değişimin kaçınılmaz olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla hiçbir toplum değişime kayıtsız kalmaz. Bu sebeple toplumsal değişme kavramı klasik dönemde dahil olmak üzere birçok sosyolog tarafından tanımlanmıştır. Ortak bir tanımda toplumsal değişimin tanımı şöyle yapılabilmektedir:

“Toplumsal yapının ve onu oluşturan toplumsal ilişkiler ağının ve bu ilişkileri belirleyen toplumsal kurumların değişmesidir.” (Tezcan,1980:28).

Anaokullarında verilen eğitimin çocukların gelecek hayatlarını olumlu yönde etkilediği görüldükçe tüm dünyada bu kurumlar önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle kültürel ve toplumsal değişme ile beraber okul öncesi eğitim ihtiyacında -ülkeden ülkeye farklılık gösterse de- birçok sosyolojik neden bulunmaktadır (Oktay,1999: 185-189; Erbay, 2008: 4-5; Aslanergün ve Tapan, 2012: 221). Değişen aile yapısı, fırsat eşitliği konusundaki bilinçlenme, kadınların değişen statüsü, kentleşme gibi ekonomik ve sosyal sebepler anaokullarının dünyada ve ülkemizde giderek yaygınlaştırarak önemini arttırmıştır. Anaokullarının sosyolojik gerekliliğine ilaveten çocuğun pedagojik eğitimine oldukça faydası bulunmaktadır.

Okul öncesi dönem, çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişiminin hızlandığı dönemdir (Şıvgın, 2005: 31; Gelişli ve Yazıcı, 2012: 86; Tapan ve Aslanargun, 2012: 220). Bu dönem verilen eğitim, çocuğun geleceğini şekillendirmektedir. Ayrıca yapılan araştırmalar çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının yetişkinlikte bireyin kişiliğini ve değer yargılarını biçimlendirdiği ortaya çıkarmıştır (Şıvgın, 2005: 30-31; Kandir ve Kurt, 2010: 7). Çocukların özellikleri bilinmeden ve bilinçsizce yapılan eğitim, çocuğun tüm yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir (Elkind, 1999: 239; Murat, 2009: 329; Aygören, 2006: 9).

Okul öncesi eğitim sağlıklı bir sosyalleşme ortamı sağlayarak çocuğun sosyal bir karakter geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Bunun için grupla çalışma ve grupla sağlıklı etkileşim olanağı sunmaktadır. Ayrıca sosyal çevrenin tanınması için gerekli etkinliklerin düzenlenmesini ve kültürel değerlerin özümsemesine ve değerlendirilmesine olanak tanınması; sosyal normlara uyumun sağlamaktadır (Oğuzkan ve Oral, 1996:14). Okul öncesi kazanımları ile ilgili yapılan çoğu çalışmada sosyalleşme vurgusu yapılmaktadır. Dolayısıyla okul öncesi eğitim sosyolojik açıdan da oldukça önemlidir.

Durkheim toplumsal bir konu olan anaokullarının önemini açıklamaktadır. Ona göre; herhangi bir toplumsal kurum tarafından yerine getirilen toplumsal bir işlev, toplumsal bağlılığı ve düzeni

sağlamaktadır. Bu çerçevede eğitim bazı eğitsel işlevleri yaşama geçiren bir toplumsal kurumdur. Dolayısıyla bir toplumsal kurum olarak eğitim “toplumsallaşma” sürecini kullanarak bireylere bazı değer ve anlayışları yükler. (Tezcan, 1985: 6-7; İnan,1991: 511; Tezcan, 1993: 11-16; (Ergün, 1994: 7-8). Anaokulları günümüz sosyo-ekonomik koşulları düşünüldüğünde, çocukların toplumsallaşması için oldukça önemlidir. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, çocukların sosyalizasyonları ve pedagojik eğitimi açısından oldukça önemli olan ve eğitiminin birinci basamağı niteliğindeki anaokullarına toplumsal değişme ile beraber nasıl ihtiyaç olduğunu anlatmaktır.

METODOLOJİ

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmıştır. Derinlemesine görüşmeler sonucunda veriler elde edilerek analizleri yapılmıştır. Bu araştırma da nitel araştırma yönteminin kullanılmasının en önemli sebebi; sosyal yaşam ve insan ile ilgili problemleri, gözlem görüşme gibi tekniklerle sorgulayarak anlamları ve ilişkileri açıklamaya imkân sağlamasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011; Neuman, 2014: 634-274). Ayrıca istenilen bilginin eksiksiz olarak ve derinlemesine elde edilebilmesi, anında değişebilen koşullara uyabilme esnekliğine sahip olması, alınan cevaplara anında dönüt vermeye imkân sağlaması, soruların sayısı ve sırasını değiştirebilme serbestliği tanınmasından dolayı yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır (Ekiz, 2003; Karasar, 2007). Verilerin içerik analizinde ise teknik olarak MAXQDA nitel veri analizi programından faydalanılmıştır. Çünkü MAXQDA ve benzeri programlar ham veriyi analiz etmede metin ya da görsel verilerin, kodlanması, sınıflandırılması, kategoriler elde edilmesi sürecini daha sistematize sunulmasını sağlamaktadır (Merriam, 2015:185-188).

Çalışma grubu

Bu çalışmada toplam 12 kişi ile derinlemesine görüşülmüştür. Katılımcılar Bursa ve İstanbul’da ikamet etmektedir. 6 katılımcı anaokullarında görev yapan öğretmenler, 6 katılımcı ise anaokuluna çocuklarını gönderen velilerdir. Bu çalışma kişi olarak 12 kişi ile konu olarak ise anaokulları ile sınırlıdır. Özel olarak bu sınırlılığın belirtilmesinin sebebi okul öncesi eğitimin farklı isim ile farklı uygulamalar içermesidir. Şöyle ki; Kreş, 0-24 aylık çocukların bakımını üstlenen kuruluşlara; gündüz bakımevi, 24-72 aylık çocukların bakımını ve eğitimini üstlenen kuruluşlara; anaokulu, 36-72 aylık çocukların bakımını ve eğitimini üstlenen kuruluşlara denir. Anasınıfı ise; 61-72 aylık çocukların gittiği ilkökul bünyesinde hizmet vermektedir. Bu üç kurum bağlı oldukları kuruluşlar açısından farklılık göstermektedir. Örneğin Anaokulları, MEB okul öncesi eğitim programını uygulamak zorundadırlar. Okul öncesi eğitim ise hepsinin genel adıdır.¹ Dolayısıyla 0-6 yaş aralığını kapsamaktadır.

Katılımcıların 5’i erkek 7’si kadındır. Velilerin meslek grupları radyoloji teknisyeni öğretmen, iş insanı ve memurdur. İki katılımcı ise ev hanımıdır dolayısıyla kamuda ya da özel sektörde çalışmamaktadır.

¹ Okulöncesi eğitim: literatürde “Erken çocukluk eğitimi” olarak da geçmektedir (Berkçin, 1991: 18).

Tablo:1 Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler

	Katılımcı	Konumu	Kod	Yaş	Cinsiyet	Meslek
1	Katılımcı 1	Anaokulu Öğretmen	Öğretmen1	32	Erkek	Öğretmen
2	Katılımcı 2	Anaokulu Öğretmen	Öğretmen2	35	Erkek	Öğretmen
3	Katılımcı 3	Anaokulu Öğretmen	Öğretmen3	41	Kadın	Öğretmen
4	Katılımcı 4	Anaokulu Öğretmen	Öğretmen4	44	Kadın	Öğretmen
5	Katılımcı 5	Anaokulu Öğretmen	Öğretmen5	30	Erkek	Öğretmen
6	Katılımcı 6	Anaokulu Öğretmen	Öğretmen6	28	Kadın	Öğretmen
7	Katılımcı 7	Veli	Veli1	40	Kadın	Radyoloji teknisyeni
8	Katılımcı 8	Veli	Veli2	45	Erkek	Öğretmen
9	Katılımcı 9	Veli	Veli3	26	Kadın	Ev hanımı
10	Katılımcı 10	Veli	Veli4	40	Kadın	Ev hanımı
11	Katılımcı 11	Veli	Veli5	38	Erkek	İş insanı
12	Katılımcı 12	Veli	Veli6	36	Kadın	Memur

Veri toplama aracının geliştirilmesi

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış soru formu ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Sorular araştırmanın literatür taramasından, uzman görüşlerinden ve ön görüşmelerden elde edilerek hazırlanmıştır. Ayrıca öğretmen ve velilerin toplumsal değişmeye bağlı olarak sosyolojik açıdan anaokulu gereksinimi hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla aşağıdaki problemler belirlenmiş ve bu problemlerin cevabı aranmıştır.:

- Toplumsal değişmeye bağlı olarak kadının çalışma hayatına girmesi anaokulu gereksinimini ortaya çıkarmış mıdır?
- Toplumsal değişmeye bağlı olarak eğitimde fırsat eşitliği sağlamak için anaokullarına ihtiyaç duyulmakta mıdır?
- Toplumsal değişmeye bağlı olarak çocukları anaokuluna göndermede kentleşmenin etkisi var mıdır?
- Toplumsal değişmeye bağlı olarak çocukları anaokuluna göndermede aile yapısının küçülmesinin etkisi var mıdır?

Verilerin toplanması

Görüşülen kişilerin kimlikleri gizlenerek kod adlar (öğretmen1, öğretmen2, öğretmen3, öğretmen4, öğretmen5, öğretmen6, veli1, veli2, veli3, veli4, veli5, veli6) kullanılmıştır. Görüşmeler ortalama 40 dakika sürmüştür, katılımcıları yönlendirecek ifadelerden kaçınılmıştır. Derinlemesine yapılan görüşmeler ses kaydı yapılarak isteyen katılımcılara verilmiştir. Öğretmen ve idarecilerin görüşlerinden dolayı herhangi bir şekilde hedef gösterilmemesi için etik olarak okulların ve katılımcıların isimleri gizli tutulmuştur. Ayrıca yapılan araştırmanın bilimsel amaçlar ile kullanılacağı ve katılımcıların kimliklerinin açıklanmayacağı katılımcılara belirtilmiştir. Görüşmeler gönüllülük esası ile yapılmıştır.

Verilerin analizi

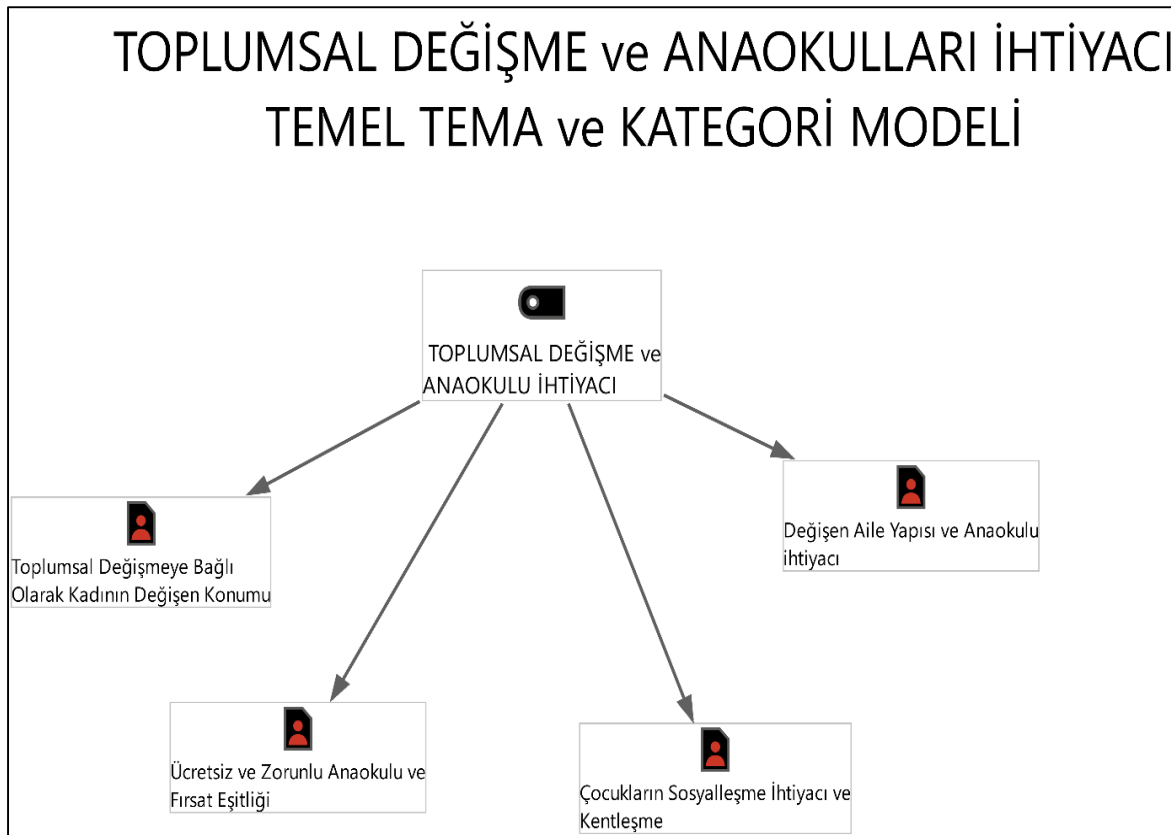
Derinlemesine yapılan görüşmelerden elde edilen veriler öncelikle deşifre edilerek yazıya geçirilmiş daha sonrasında içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi yapılırken MAXQDA nitel

araştırma programından faydalanılmıştır. Sırasıyla deşifre edilen veriler MAXQDA'nın sistemine yüklenmiştir. Programın sitemine yüklenen veriler öncelikle detaylı olarak kodlanmıştır. Kodlanan verilerden kategoriler ve daha sonrasında temalar oluşturulmuştur. En son ise kategori, tema ve kodlardan harita ve tablolara ulaşılmıştır.

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Anaokulları giderek yaygınlaşan ve önemi artan bir eğitim basamağı haline gelmiştir. Bunun farklı sosyal ve ekonomik nedenleri bulunmaktadır (Niron, 2010: 2). Bu çalışmada katılımcıların söylemleri de toplumda oluşan değişimden kaynaklanan birçok sebepten dolayı anaokullarına olan ihtiyacın arttığı yönündedir. Bu anlamda öğretmenler ile veliler arasında anaokulunun gerekliliği konusunda bir konsensüs oluşmaktadır. Bu sebeple çalışmada öğretmenler ile veliler arasında bir karşılaştırmaya yer verilmemiş, tüm katılımcıların söylemlerine yer verilen haritalar oluşturulmuştur.

Harita: 1 Toplumsal Değişme ve Anaokulu İhtiyacı

Görüşmelerin analizleri neticesinde toplumsal değişme ve anaokulu ihtiyacı temel teması altında; kadının değişen konumu, ücretsiz ve zorunlu anaokulu ve fırsat eşitliği, çocukların sosyalleşme ihtiyacı ve kentleşme, değişen aile yapısı ve anaokulu ihtiyacı kategorileri oluşturulmuştur. Bu kategoriler aşağıda sırasıyla açıklanacaktır.

Toplumsal Değişmeye Bağlı Olarak Kadının Değişen Konumu ve Ana Okulu İhtiyacı - "Nefes Almak İsteyen Anneler"

Kadınların sanayileşme ile birlikte üretime katılmaya başlamaları statülerinin değişmesine yol açmıştır. Bu da çocukların bakımında kurumsal düzenleme ihtiyacı doğurmuştur. Çünkü küçük çocuklara kimin bakacağı sorunsalı ile karşı karşıya kalınmıştır. Özellikle sanayi devriminden sonra

anaokullarının önemi bu sebeple artmıştır (Aktaş, 1997: 237; Belik, 1985: 159). Bu konuda katılımcılardan veli1'in düşünceleri şöyledir:

"... kadınların çalışma saatleri çocuklara göre düzenlenmiş değil. Yarım gün çalışıp yarım maaş alma tatmin eden bir düzenleme değil aile bütçesi ve ekonomi açısından dolayısıyla bir anne çalışmayı düşünüyorsa özellikle eğitimi aldığı işi yapmayı düşünüyorsa ve yakınında evladını emanet edebileceği kimse yoksa anaokulunu çok daha erken yaşta düşünüyor. Eğitim düzeyi ve kadının çalışma anaokuluna gönderme yaşını çok daha erkene çekiyor. Dolayısıyla bu da anaokullarını vaz geçilmez hale getiriyor. Artık hayatımız içinde anaokulu çocuğun üç yaşından itibaren vaz geçilmez bir unsur." (Veli1).

Toplumsal değişmeye bağlı olarak kadın çalışma hayatına girmiştir. Kadının çalışma hayatına girişi, anaokulu gereksinimini ortaya çıkarmıştır (Tezcan, 1980:38-39). Ancak şunu da belirtmek gerekir ki; artık anaokulları sadece çalışan annelerin çocuklarını gönderdiği bir kurum değildir (Yılmaz,1991: 9). Çünkü toplumsal değişmeye bağlı olarak çocuğun bakımını kimin sağlayacağı sorunsalı kadar, annenin kendisine vakit ayırma isteği sorunsalı da ortaya çıkmaktadır. Katılımcılarda bu konu ile ilgili düşüncelerini aktarmıştır:

"...veli çocuğun biraz sosyalleşmesini de istiyor. Bazen de çocuğum eğitilsin diye değil de biraz bende rahat edeyim, nefes alayım düşüncesi ile gönderiyorlar," (Öğretmen1).

".... Kendisine vakit ayırabilen anneler hem eşlerine hem de çocuklarına karşı daha verimli oluyorlar. Bu anlamda kendisine de vakit ayırmış olması, kendi gereksinimlerini karşılama birazda psikolojik olarak dinlenmesine fırsat tanınmış oluyor" (Veli2).

Harita:2 Toplumsal Değişmeye Bağlı Kadının Değişen Konumu

Anaokulları bir bakım evi olarak algılanmamalıdır. Bu okullarda çocukların eğitilmesinin gerekliliği giderek anlaşılmaya başlanmıştır. Okul öncesi eğitiminin gerekliliği önem kazanmasında insan gelişiminin temellerinin bu dönemde atılıyor olduğu bilgisinin yayılmasının da etkisi bulunmaktadır (Metin vd., 1993: 96). Ancak görüşülen bazı öğretmenler bu konuda hala anaokullarının bakım evi olarak görülüşü bilgisini vermektedir:

“Bir kısmı bakımevi gibi görüyor, sadece çocuk gitsin de ben rahat edeyim, orada dursun şeklinde bakıyorlar.” (Öğretmen3).

Bugün, özellikle büyük şehirlerde ve sanayi merkezlerinde okulöncesi hizmetlerine talep artmaktadır. Bu durum çalışan çalışmayan tüm anne-babaların okulöncesi eğitiminin önemi hususunda bilinç düzeylerinin artmasından kaynaklanmaktadır (Akyüz, 2001: 314). Çocuk eğitimi konusunda profesyonel yardım ihtiyacı görüşmelerinde vurgulanan bir konudur:

“... Aslında toplumun her kısmında şu var, çocuk eğitimi tam bilmiyoruz, ne kadar eğitim alsak da üniversite okusak da üniversiteyle alakası yok çünkü çocuk eğitiminin.” (Öğretmen6).

Ücretsiz ve Zorunlu Anaokulu ve Fırsat Eşitliği - “Keşke anaokullarını devlet eliyle tüm okullara yayabilsek...”

Dikey toplumsal hareketlilik eğitim aracılığıyla gerçekleşen toplumsal değişimin önemli göstergelerindedir. Çünkü eğitimde fırsat eşitliğine tabi olmuş bireyler dikey toplumsal hareketlilik ile kazanılmış statü elde etme olanağı bulmuş olacaktırlar. Bu durum toplumsal sınıflar arasındaki mesafenin daralmasını sağlayacaktır (Tezcan,1980:38).

Eğitimde fırsat eşitliği çok fazla tartışılmalı bir konudur. Fırsat eşitliği kavramı kaynaklara ulaşılabilir ve onlardan yararlanabilmeyi içermektedir. Bu konudaki ilk tartışmaları James S. Coleman yapmıştır. Çalışmasına öncelikle kavramın tarihsel süreçleri açıklayarak başlamıştır. Buna göre sanayi dönemi öncesinde çocuğun konumu tamamıyla aileye özellikle de babayla ilişkileridir. Dolayısıyla baba serf ise çocukta serf, baba burjuva ise; çocuğu da burjuvadır. Ayrıca temel üretim birimi aile olduğu için toplumsal konumu kuşaklar boyu aynı kalan bir sistemde fırsat eşitliğinden pek bahsedilememekteydi. Sanayi devrimi sonrası bireyselliği artan çocukların eşitlikleri de daha çok gündeme gelmeye başlamıştır. Ancak toplumsal kaynaklarla tüm çocuklara eşit eğitim sağlama fikri on dokuzuncu yüzyıla dayanmaktadır. Bu anlamda bu kabullenişin oldukça toplumsal bir olaya karşılık geldiğini söylemek gerekmektedir (Tan, 1987: 246-249.). Ayrıca eğitimde fırsat eşitliği kavramının tarihsel süreçleri de toplumdan topluma değişiklik göstermektedir.

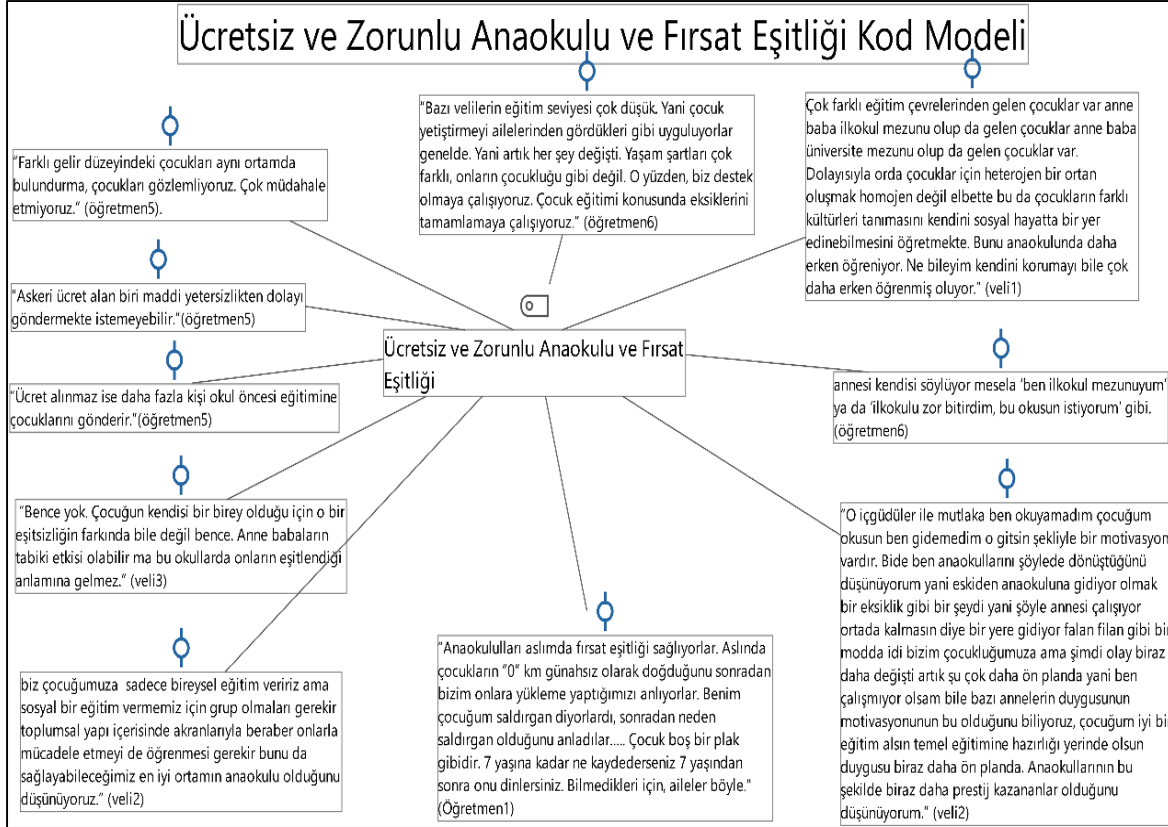
Önceden aile içi eğitimin yeterli olduğu düşünülmekteydi. Ancak eğitim anlayışı geliştikçe aile ile ilköğretim arasındaki boşluğun en iyi şekilde doldurulması gerektiği düşünölmeye başlamıştır (Akman, 1991: 14). Ayrıca erken yaşlarda gelişmeyi önleyen elverişsiz çevreler, toplumsal eşitsizlikleri arttırmaktadır. Bu elverişsiz ortamlarda büyüyen çocuklar olumsuzluklardan etkilenir ve daha iyi konumdaki akranlarının gerisinde kalır. Dolayısıyla anaokulu eğitimi bu tür eşitsizliklerin de ortadan kaldırılmasını sağlamaktadır (Yavuzer, 2000:154). Bu kurumlar ayrıca çocuğun mizacı, gelişim özellikleri ve aile ilişkileri konularında da yetişkinlere de yardımcı olmaktadır.

Kültürel ve sosyo-ekonomik statüleri farklı olan ailelerden gelen çocuklar arasındaki farklılıkları en az seviyeye indirmek ve sonuç olarak çocuklara arasında fırsat eşitliğini sağlamak için okulöncesi eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (Yakar ve Gingök,1983: 9). Yani eğitim verme açısından da anaokullarının bir fırsat eşitliği alanı oluşturmaktadır. Katılımcılar da bu konunun üzerinde durmaktadır:

“... çok farklı eğitim çevrelerinden gelen çocuklar var anne baba ilköğretim mezunu olup da gelen çocuklar anne baba üniversite mezunu olup da gelen çocuklar var. Dolayısıyla orda çocuklar için heterojen bir ortam oluşmak homojen değil elbette bu

da çocukların farklı kültürleri tanınmasını kendini sosyal hayatta bir yer edinebilmesini öğretmekte. Bunu anaokulunda daha erken öğreniyor. Ne bileyim kendini korumayı bile çok daha erken öğrenmiş oluyor.” (Veli1).

Harita:3 Ücretsiz ve Zorunlu Anaokulu ve Fırsat Eşitliği

Çocuğun ailesi ve çevresi ne kadar iyi olursa olsun anaokulu eğitimi gereklidir. Çünkü çoğu zaman yoksul ve genel olarak dezavantajlı aileler çocuklarına maddi manevi eğitimlerini çok sağlıklı verememekte dolayısıyla çocuklar pedagojik formasyondan eksik kalabilmektedir. Bu kurumlar, ailenin başlattığı eğitimi zenginleştirmek, desteklemek ve aile eğitimindeki yetersizlikleri dengelemek açısından önemlidir. Yapılması gereken ise okul ve ailenin iş birliği içinde, çocuğun eğitiminde yarar sağlamaya çalışmaktır (Oktay, 1999; Yavuzer, 2000: 155-156). Veli katılımcılardan biri konu ile ilgili aşağıdaki düşüncelerini dile getirmiştir:

“Yani buda olabilir ama biraz daha şu ön planda bence biz çocuğumuza sadece bireysel eğitim veririz ama sosyal bir eğitim vermemiz için grup olmaları gerekir toplumsal yapı içerisinde akranlarıyla beraber onlarla mücadele etmeyi de öğrenmesi gerekir bunu da sağlayabileceğimiz en iyi ortamın anaokulu olduğunu düşünüyoruz.” (Veli2).

Yapılan çalışmalarda ailelerin çocuklarını gönderecekleri anaokulu tercihlerinde dikkat ettikleri konuların başında ücret geldiği belirtilmiştir (Konuk, 2005:28). Bu anlamda buradaki en önemli konu çocukların eğitim ve öğretiminde devlet desteğine ihtiyaç duyulmasıdır. Dolayısıyla bu eğitimin ücretsiz olması gerekmektedir. Bu anlamda öğretmen katılımcılardan biri konu ile ilgili görüşlerini şöyle aktarmıştır.:

“Ücret alınmaz ise daha fazla kişi okul öncesi eğitimine çocuklarını gönderir.” (Öğretmen5).

Bu konuda Atalay Yörükoğlu da anaokullarının yetenekleri uyarıcı fonksiyonunun olduğunu vurgulamaktadır. O bu konuda “Keşke anaokullarını devlet eliyle tüm okullara yayabilsek...” demektedir. Çünkü ona göre köy çocukları uyarılar konusunda geri kalmaktadır. Ancak devlet eliyle anaokullarının köylerde de yaygınlaştırılması onların kentli çocuklardan ayırt edilmemesini sağlayacaktır (Yörükoğlu, 1998; 74). Anaokullarının köy okullarında da yaygınlaşmasının gerekliliğini öğretmen katılımcılardan biri dile getirmiştir:

“Bence kesinlikle zorunlu olmalı. Bizim imkanlarımız da iyi aslında ama bir köy okulunda çocuklara da aynı imkanlar sağlanabilse keşke, bütün çocuklar aynı şeylerden faydalanabilse” (Öğretmen4).

Çocukların Sosyalleşme İhtiyacı ve Kentleşme - “Çocukların Artık Özgürce Oynayabileceği Alanlar Çok Sınırlı.”

Sanayileşme süreci, beraberinde kentleşmeyi getirmekte, kentleşme ise eğitim kurumunu etkilemektedir (Tezcan, 1980:32). Okulöncesi eğitim kurumları kentleşme ile beraber yaşam şartlarının değişmesiyle, oyun alanı sınırlanmış çocuklara daha iyi ortamlar sunmaktadır (Dirim, 2004; 8-9). Bir anlamda kent hayatının sıkışıklığı ve oyun alanlarının azlığı anaokullarının önemini gün geçtikçe daha da arttırmaktadır (Aytekin, 2001;14). Kentleşme konusunun eğitimle ilintisi birçok başlıkta incelenebilir. Bu çalışmada ele alındığı haliyle kentleşmenin eğitim kurumunu etkilemesi daha çok çocukların oyun oynayacak alan bulamaması ve dolayısıyla oyun oynayacakları alan oluşturan anaokulların gerekliliği ile ilintilidir. Bu konu da bazı katılımcılar düşüncelerini aktarmıştır:

“... Müstakil evlerin azalması apartman hayatının çoğalması. Bununla beraber komşuluk ve akrabalık ilişkilerinin zayıflaması bu süreci oluşturdu ve artık anaokulunu zorunlu hale getirdi. Çünkü **çocukların artık özgürce oynayabileceği alanlar çok sınırlı**. Mesela bir anaokulu arayışında dahi bahçesi de var mı diye sormakta. Çocuğum burada oyun oynayabilir mi bunu önceliyor. Bu da işte şehirleşmenin insanlar üzerine getirdiği bir şey çünkü herkes bir site ortamında da oturamıyor. Gerçi site ortamında oturmakta ayrı bir toplumsal tabu oluşturmakta. Bir çerçeve çiziyorsun hayatına. Geniş bir mahallede oturmak gibi değil. Eskiden insanların. Mahalle sıcaklığı da site ortamında bulunamıyor. Çünkü çoğu komşu birbirini tanımıyor. Selam bile vermiyor. Dolayısıyla çocuğunu en azından akraba ve komşuluk ilişkisi vasıtasıyla yapamadığını bir nebze olsun anaokulunda yapması gerektiğini düşünerek çocuğun sosyalleşmeye başlaması gerek yaştan itibaren kreş ve anaokulunu düşünüyorsun.” (Veli1).

Modern hayatla birlikte, artan kent nüfusu ve bahçesiz apartmanlarda yaşama zorunluluğu çocukları evin dışında arkadaşlarıyla oynamaktan alıkoymaktadır. Bu durum, onların oyun oynarken, daha sonraki sosyal ilişkilerine zemin hazırlayacak karşılıklı sosyal ilişkiler geliştirmelerine ve çevrelerini tanımalarına engel olmaktadır (Üstünoğlu, 1987: 5-6). Bu konuya bazı katılımcılar vurgu yapmıştır:

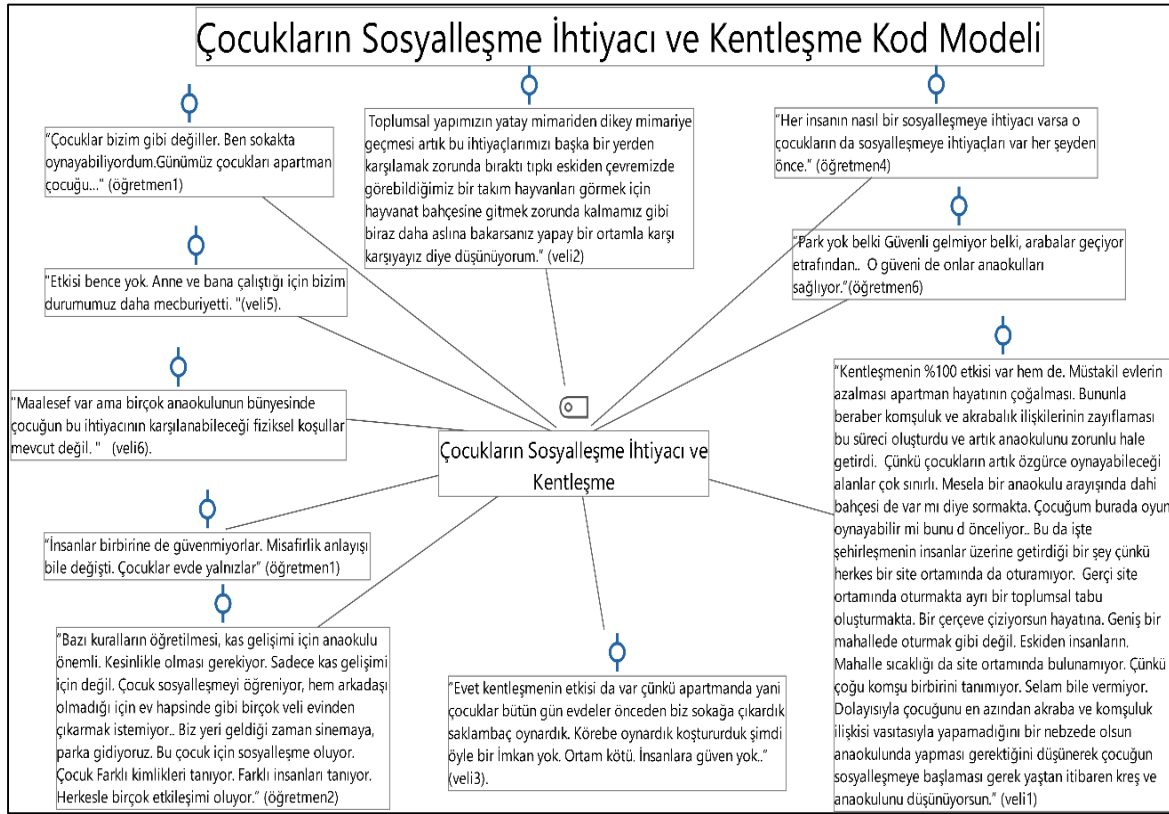
“...Çocuklar benim gibi değiller. Ben sokakta oynayabiliyordum...günümüz çocukları apartman çocuğu” (Öğretmen1).

Büyük şehirlerin etrafında oluşan gecekondu ve sanayi bölgelerindeki aileler geleneksel aile yapılarını koruyamadıkları gibi şehir hayatına da uyum sağlayamamaktadır. Çocuklar bahsedilen olumsuz sosyo-kültürel yaşantıdan oldukça etkilenmektedirler. Olumsuz durumun azaltılması için kurumsal eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (Yıldır, 1991; s.14). Çünkü bu ortam bazen çocuklar için tehlikeli olabilmektedir. Ayrıca bu durum ebeveynlerin kimseye güvenmemesine neden olmaktadır.

Dolayısıyla güvensiz ortamlarda çocuklarının oyun oynamasını istememekte sonuç olarak anaokulları onların çocukları için güvenli ortam ihtiyacını nispeten karşılamaktadır. Bu konuda katılımcılar da anaokullarının sokaklardan daha güvenli olduğunu belirtmiştir:

“Park yok belki Güvenli gelmiyor belki, arabalar geçiyor etrafından, insanlara da güvenim yok... O güveni de onlara anaokulları sağlıyor.” (Öğretmen6).

Harita:4 Çocukların Sosyalleşme İhtiyacı Ve Kentleşme

Son olarak iyi bir anaokulu çocuğa en uygun oyun alanı sağlayan anaokuludur demek doğru olacaktır. Çocuk gittiği anaokulunda evde bulamadığı pek çok olanağı bulmalıdır. Diğer çocuklarla oyunlar kurarak sosyalleşmesini gerçekleştirmelidir (Aytekin, 2001;15). Bu konuda katılımcılar çocuğün sosyalleşmesi için anaokullarının önemini vurgulamıştır:

“...Çocuğün zihinsel gelişiminin en verimli olduğu dönemlerde gelişimsel alanda çeşitli becerileri kazanabilmesi ve sağlamaştırabilmesi açısından doğru seçilmiş bir anaokulu önemlidir. Çocuğün aile içerisinde, ev ortamında imkanları ne kadar çok olursa olsun zamanla kendi yaşlıları ile sosyal ortamlarda bulunmaya ihtiyacı vardır.” (Veli6).

Bu konuda üzerinde durulması gereken diğer bir konu da anaokullarının mimari planlamasının çocukların eğitiminde oyunun önemli bir yeri olduğu düşünülerek yapılması olduğudur. Çocuğün serbestçe hareket edebileceği, oyun oynayabileceği mekanların oluşturulması önemlidir (Oktay, 2000: 191). Bu anlamda çocuklarının oyun oynaması motivasyonu ile anaokuluna gönderen aileler bu ihtiyaçlarının ne kadar karşılanabildiği konusunda şüpheye düştüklerini şöyle aktarmaktadır:

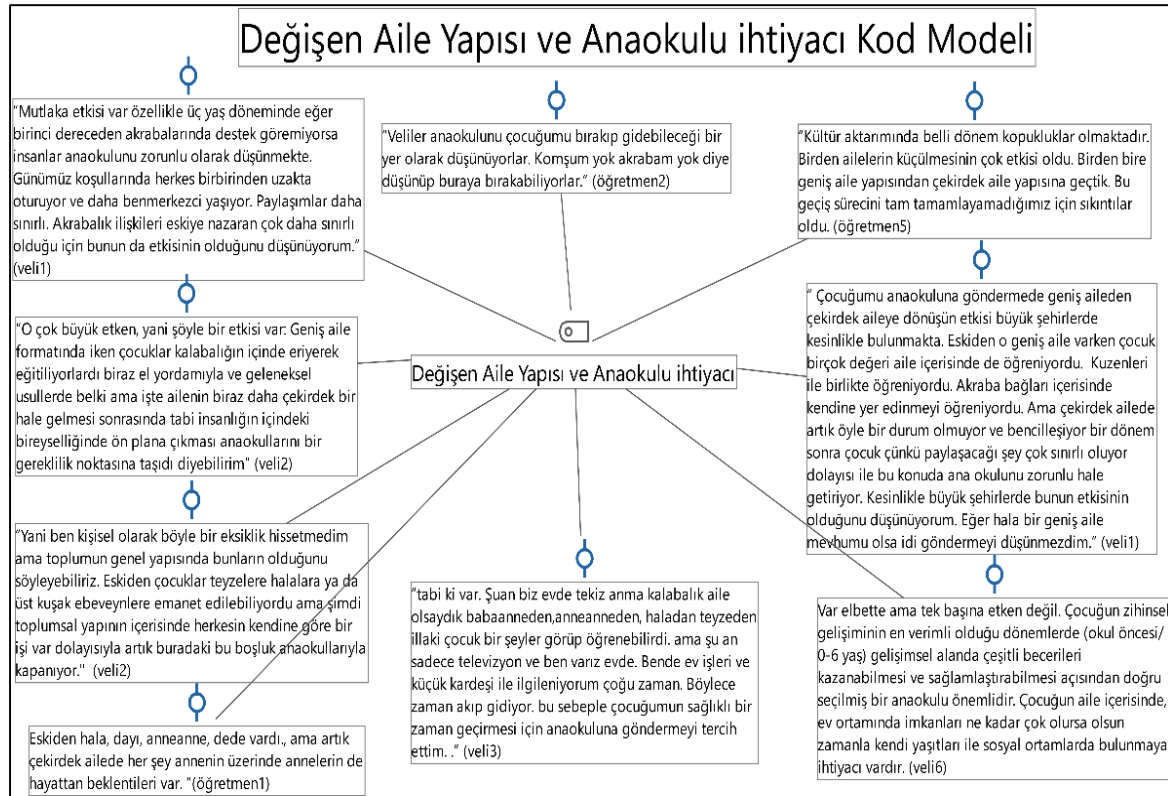
“Maalesef var ama birçok anaokulunun bünyesinde çocuğün bu ihtiyacının karşılanabileceği fiziksel koşullar mevcut değil” (Veli6).

Değişen Aile Yapısı ve Anaokulu İhtiyacı- “Komşum Yok Akrabam Yok Çocuğuma Kim Bakacak”

Yirminci yüzyılın ilk yarısında endüstri ve teknoloji alanındaki gelişmeler, hızlı nüfus artışı, şehirleşme, hayat pahalılığının artması ve gelir düzeyini yükseltme zorunluluğu gibi dinamikler, toplumun sosyal yapısında bazı değişimlere sebep olmuştur. Bu değişimlerden en fazla etkilenen sosyal kurumların başında aile kurumu gelmektedir. Aile kurumunun bireylerinin sayısı gelişmelerle doğru orantılı olarak daralıp küçülmeye başlamıştır. Hal böyle olunca zaman içinde nine-dedeler, hatta amcalar daralan kadronun dışında kalmıştır. Geniş aile tipleri yerini, anne-baba ve kardeşlerden oluşan, modern aile dediğimiz çekirdek aile tipine bırakmıştır. Günümüzde üç kuşağın birlikte yaşadığı aile tipine ancak köylerde rastlanır hale gelmiştir (Yılmaz,1991; s.9). Bahsedilen geçiş süreci ile ilgili katılımcıların söylemlerine yer vermek gerekirse:

“Bunun etkisi büyük şehirlerde kesinlikle bulunmakta. Eskiden o geniş aile varken çocuk birçok değeri aile içerisinde de öğreniyordu. Kuzenleri ile birlikte öğreniyordu. Akraaba bağları içerisinde kendine yer edinmeyi öğreniyordu. Ama çekirdek ailede artık öyle bir durum olmuyor ve bencilleşiyor bir dönem sonra çocuk çünkü paylaşacağı şey çok sınırlı oluyor dolayısı ile bu konuda ana okulunu zorunlu hale getiriyor. Kesinlikle büyük şehirlerde bunun etkisinin olduğunu düşünüyorum. Eğer hala bir geniş aile mevhumu olsa idi göndermeyi düşünmezdim.” (Veli1).

Harita:5 Değişen Aile Yapısı ve Anaokulu İhtiyacı

Toplum yapısındaki değişimle birlikte aile biçimi de değişmiştir. Aileler artık geniş değil çekirdek aileye doğru evrilmiştir. Ailenin çocuğun üzerindeki eğitim işlevi azalmış, bu işlevin büyük bir kısmını okullar gerçekleştirmeye başlamıştır (Tezcan, 1980: 38; Yılmaz, 1991: 9). Ailelerin küçülmesi çalışmaya başlayan annenin kendini koruyamayacak yaşlardaki çocuğunu kime bırakacağı sorunsalını da beraberinde getirmiştir. Buradaki tampon kurum görevini anaokulları üstlenmiştir:

“Bizde bir aile kültürü bulunmaktadır. Diğer ülkelerde bu kültür çok yok. Bizdeki aile kültüründe anne baba yoksa, teyze, amca, hala, dayı, büyükbaba, büyükanne bulunmakta. Bunlar birbirine destek olmakta. Dolayısıyla okul öncesi eğitim gerekliliğini gidermekteydi. Bakım ihtiyacını karşılamaktaydı. Anne baba çalışıyorsa nine dede bakıyordu çocuklara.” (Öğretmen5).

Annenin çalışma hayatına başlaması, evde çocuğa bakacak birinin bulunmaması ebeveynlerin farklı alternatifler arayışına geçmesini gerekli kılmıştır (Yakar ve Gingök,1983: 9). Anaokulları bu anlamda en mantıklı alternatif olmaktadır:

“Veliler anaokulunu çocuğumu bırakıp gidebileceği bir yer olarak düşünüyorlar. Komşum yok akrabam yok diye düşünüp buraya bırakabiliyorlar.” (Öğretmen2)

Kadının statüsünün değişmesi ile her alanda ve her düzeyde kadın çalışma hayatına atılmıştır. Böylece ilk etapta kadınlar çocuklarını ya bir aile büyüğüne ya kardeşlerine ya komşularına ya da çocuk bakımı konusunda eğitimleri yeterli olmayan bakıcılara bırakma gibi tedbirlerle, onların bakım sorunlarını çözmeye yoluna gitmişlerdir. Ancak bu durum da çocukların düzeltilmesi mümkün olmayan bazı olumsuz etkilerle karşı karşıya kalmasına sebep olmuştur (Yıldır, 1991; s.14). Bu sebeple çocukları anaokuluna gönderme motivasyonu sadece geniş aileden çekirdek aileye dönüş değildir. Katılımcılar tarafından çocukların daha iyi eğitim alması için bakacak kişinin yetkinliğine vurgu yaparak değinilmiştir:

“... Bakacak kişinin yetkinliğini de önemli” (Veli5).

SONUÇ

Toplumsal değişme kavramı bir bilim olarak sosyolojinin ortaya çıktığı dönemlerden itibaren önemli bir konu başlığıdır. Toplumsal değişme tüm kurumları etkilediği gibi eğitim kurumunu da etkilemektedir. Özellikle toplumsal değişmeyle anaokulu ihtiyacı artmıştır. Çünkü toplumsal değişmeye bağlı olarak kadınların toplumsal statüsü değişmiş, fırsat eşitliği kavramı yaygınlaşmış, kentleşme artmış ve aileler geniş aileden çekirdek aileye dönüşmüştür. Bu çalışma katılımcıların verdiği cevaplar ile bu dört kategori ve anaokulu ihtiyacı arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Bu kategorilerden ilki kadınların iş hayatına girmesi ile ilgilidir. Toplumsal değişme ile kadınlar iş hayatına daha çok katılmıştır. Bu durum anaokulları ihtiyacını artırmıştır. Kadının çalışma hayatına girişi, anaokulları gereksinimini ortaya çıkarmıştır (Tezcan, 1980:38-39). Katılımcıların üzerinde durduğu konuların başında çalışan anne babaların çocukları ile ilgilenecek bir yer ihtiyacı gelmektedir. Bu konu da öğretmen olan katılımcılar anaokulu öğretmenlerinin bakıcı olarak görülmesinin sıkıntılı olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca çalışan ya da çalışmayan kadınların kendilerine zaman ayırmak için çocuklarını anaokuluna göndermek istemesi katılımcıların üzerinde durduğu bir konudur. Son olarak çalışan kadının çalışma saatlerinde yeterli düzenleme yapılmaması olmasının anaokullarını kaçınılmaz hale getirdiği katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Toplumsal değişme ile beraber ebeveynlerin fırsat eşitliği konusunda bilinçlenmesi ikinci kategoridir. Katılımcıların bazıları fırsat eşitliği konusunda; kendilerini çocuk eğitimi konusunda yetersiz hissetmelerinin anaokullarına çocuklarını göndermede etkili olduğunu vurgulamıştır. Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yapısı düşünüldüğünde, her aile çocuğunun maddi manevi ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılayamamaktadır. Ayrıca ailelerin bazıları gerekli pedagojik formasyon donanımına sahip değildir. Bu sebeple çocuklar devletin desteğine ihtiyaç duymaktadır (Aytekin, 2001;14). Okul öncesi eğitime yönelik politikaların yoksulluğu durdurmak ve eşitsizliklerin kuşaktan kuşağa geçişini engellemek yönünde önemli bir alan olduğu uluslararası örgütlerde ve AB ülkelerinde giderek daha çok kabul görmeye başlamıştır. Bu kapsamda çocuklar arasındaki dezavantajları azaltma, nesiller arası yoksulluk ve eşitsizliği durdurma başarısı ön plana çıkmaktadır (Dünya Bankası, 2010). Katılımcılar anaokullarının fırsat eşitliği sağladığı konusunda bir konsensus

sağlamışlardır. Hatta bazı katılımcılar köyler ve varoş diye tabir edilen bazı mahallelere de anaokulları açılması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca anaokulu eğitiminin ücretsiz olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Kentleşmenin toplumsal değişimle beraber artıyor olması ve bu durumun anaokulu ihtiyacına sebep olması üçüncü kategoridir. Anaokulları şehirleşme sonucu hayat şartlarının değişmesiyle oyun alanı sınırlanmış çocuklara daha iyi ortamlar sunar (Dirim, 2004; 8-9). Katılımcılar kentleşme ile beraber dikey mimarinin artmasının çocukların oyun oynayabileceği alanların sınırlandığı bunda anaokulu ihtiyacını arttırdığını belirtmiştir. Çünkü çocuğun ev ortamında imkanları ne kadar çok olursa olsun zamanla kendi yaşlıları ile sosyal ortamlarda bulunmaya ihtiyaç duymaktadır. Bu konu başka bir sorun olan anaokullarının ne kadar oyun alanına sahip olduğu tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Bunun dışında yine kentleşme ile beraber mahalle kültürünün giderek yok olması ile insanların birbirini artık tanımadığını ve güvenmediğini belirten katılımcılar böyle güvensiz bir ortama çocuklarını göndermek istemediklerini dolayısıyla bu güvenli yer ihtiyacının anaokullarını gerekli kıldığını söylemiştir.

Dördüncü kategori ise toplumsal değişimle beraber aile kurumundaki değişimin anaokulu ihtiyacını arttırmasıdır. Annenin dışarıda çalışması, küçülen ailelerde evde çocuğa bakacak bir aile büyüğü ya da akrabasının bulunmayışı okulöncesi eğitim sürecini gerekli kılmıştır (Yakar ve Gingök, 1983: 9). Katılımcılar da bu konuda anaokullarının gerekliliğini evde çocukla ilgilenen kimsenin olmamasına bağlamaktadır. Katılımcılara göre eskiden geniş ailelerin bulunması anne baba çalışıyor olsa dahi dede ninelerin çocukla ilgilendikleri ve akil konumdaki bu kişilerin çocuklara toplumsal değerleri öğretmede de etkili olduğunu belirtmemiştir. Son olarak bazı katılımcılar evde bakacak biri olsa bile o kişinin çocuk eğitimi ile ilgili yetkinliğinin önemli olduğunu söylemiştir.

KAYNAKÇA

- Akman, Yasemin, (1991) "*Okul Öncesi Eğitim Ve Çocukların Uyumu*", Yaşadıkça Eğitim, Sayı:17
- Aktaş, Yaşare, (1997) "*Çalışan Annelerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Önemi*" 10. Ya-Pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Mayıs 1994 Ankara.
- Akyüz, Yahya, (2001), *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 2001'e)*, Alfa Yayıncılık, İstanbul.
- Aslanargun, E., ve Tapan, F., (2012), *Okul Öncesi Eğitim ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11 (2).
- Aygören, Dirim, (2004), **Kız Meslek Liseleri İçin Okul Öncesi Eğitimi**, Esin Yayınevi, İstanbul.
- Aytekin, Halil, (2001), Okulöncesi Eğitim Programları İçinde Oyunun Çocuğun Gelişimine Etkileri, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kütahya.
- Belik, Şima, (1985), "*Okulöncesi Kurumlarının Özellikleri, Nitelikleri ve Program*", YaPa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri II-III, Ya-Pa Yayınları
- Berkçin, Fatma, (1991), **DPT Çalışmaları ve Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Okulöncesi Eğitiminin Yeri** Ya-Pa 7. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri Ya-Pa Yayınları, Eskişehir.
- Dünya Bankası, (2010). Türkiye: Gelecek Nesiller İçin Fırsatların Çoğaltılması, Yaşam Fırsatları Konulu Rapor, Rapor No: 48627-TR, Dünya Bankası: Avrupa ve Orta Asya Bölgesi Beşeri Kalkınma Bölümü.
- Ekiz, D., (2003), **Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş**, Anı Yayıncılık, Ankara

- Elkind, David, (1999), **Çocuk ve Toplum Gelişim ve Değişim Üzerine Denemeler**, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü ve Araştırma Merkezi Yayınları:3, Ankara.(-e book)
- Erbay, Erinç, (2008), “Okul Öncesi Eğitim Alan Ve Almayan İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyleri”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, (Yayınlanmamış), İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Denizli
- Ergün, M., (1994), **Eğitim Sosyolojisine Giriş**, Ocak Yayınları, Ankara.
- Gelişli, Y. ve Yazıcı, E., (2012), “Türkiye’de Uygulanan Okul Öncesi Eğitim Programlarının Tarihsel Süreç İçerisinde Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 29, S.85-93.
- İnan, Kemal, (1991), “Durkheim’in Eğitim Anlayışı”, AÜEBF Dergisi, 24(2), 511-518.
- Kandır, A., ve Kurt F., (2010), **Proje Temelli Okul Öncesi Eğitim Programı**, Morpa Kültür Yayınları. İstanbul. (Online Erişim).
- Karasar, N., (2007), **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Bilim Kitap Kırtasiye Yayınevi, Ankara.
- Konuk, Rukiye, (2005), “Anaokulu Ve Anasınıfına Devam Eden Normal Ve Entegre Eğitimi Alan Çocukların Ebeveynlerinin Okulöncesi Eğitim Kurumu Seçimlerini Etkileyen Etmenler”, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Macionis, J.J., Plummer, K., (1998), **Sociology: A Global Introduction**, Prince Hall Europe
- Merriam, Sharan B., (2015), **Nitel Araştırma Desen ve Uygulama için bir Rehber**, Çeviri Editörü: Selahattin Turan, Nobel Akademik Yayın, Ankara.
- Metin, Nilgün, Arı Meziyet, Güneysu Sibel, Dikmen Betül, Atik Belma, Aydın Çiğdem, Üstün Elif, Uysal Nilgün, (1993), Ana-Babaların Anaokulundan Beklentileri, 9. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi Ve Yaygınlaştırılması Semineri. Ya-Pa Yayınları:
- Murat, Sedat, (2009), **Dünden Bugüne İstanbul’da Yaygın Eğitim**, (Hiperkitap –E Book Collection).
- Neuman, W. Lawrence, (2014), **Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar**, Yayın Odası Yayınları, Ankara.
- Niron Gören Demet, (2010), “Avrupa Birliği Ülkeleriyle Uyumlu Bir Okul Öncesi Eğitim Model Önerisinin Benimsenme Durumu Ve Uygulanabilirliği”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Oğuzkan, Ş. Oral, G., (1996), **Orta Dereceli Kız Teknik Öğretim Okulları Okul Öncesi Eğitim**, , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Oktay, A., (1999), **Yasamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem**, Epsilon Yayınları, İstanbul.
- Şıvgın, N., (2005), “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Eğitim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri”, (Denizli İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Tan, Mine, (1987), “Eğitsel Fırsat Eşitliği (Sosyolojik Bir Kavram Olarak Gelişimi)”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 20 (1) 245-259.
- Tezcan, M., (1985), **Eğitim sosyolojisi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara.

-
- Tezcan, M., (1993), **Eğitim Sosyolojisinde Çağdaş Kuramlar ve Türkiye**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Tezcan, Mahmut, (1980), “*Toplumsal Değişimlerin Ülkemiz Eğitimine Etkileri*”, Eğitim ve Bilim Dergisi, 5(25), 28-40.
- Üstünoğlu, Ülkü, (1987), “*Okulöncesi Öğretmenlerinin Uzaktan Öğretim Yöntemi İle Yetiştirilmesine Yönelik Program Modeli*” T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 220 Açıköğretim Fakültesi Yayınları No:107 Eskişehir.
- Yakar, Fahri, Gingök, Lale, (1983), **Anaokulu Öğretmeninin Rehber Kitabı**, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- Yavuzer, Haluk, (2000), **Çocuk Eğitimi El Kitabı**, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Yıldır, Nilüfer, (1991), “*Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Amacı*” Ya-Pa 7. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri Ya-Pa Yayınları, Eskişehir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2011). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, Nahide, (1991), **Anaokulu Öğretmeninin Rehber Kitabı**, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- Yörükoğlu, Atalay, (1998), **Çocuk Ruh Sağlığı**, Özgür Yayınları, Ankara.